

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τέταρτος

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἀρχίζονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἑτησιαί.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

6 Νοεμβρίου 1877

ΤΟ ΟΡΩΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗ ΟΡΩΜΕΝΟΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ F. BASTIAT]

Συνίεμα ἰδίε σελ. 689.

VII. ΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ.

Ὁ Α ἀφιέρωνε τὸν χρόνον καὶ τὰ κεφάλαιά του εἰς ἐξαγωγὴν σιδήρου ἐκ τῶν μεταλλευμάτων τῶν ἐν Γαλλίᾳ μεταλλείων του. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ φύσις εἶναι δαψιλεστέρα κατὰ τὸν σίδηρον ἐν τῇ Βελγικῇ, εἰ βέλγαι ἐπώλουν εὐθηνότερον παρὰ τὸν Α τὸν σίδηρον εἰς τοὺς γάλλους· δηλαδὴ οἱ γάλλοι, ἢ ἡ Γαλλία, ἠδύναντο, ἀγοράζοντες τὸν σίδηρον παρὰ τῶν βελγῶν, νὰ λάβωσι θεθεῖσαν ποσότητα ἀντὶ ὀλιγοτέρας ἐργασίας. Καὶ λοιπὸν, ὑπὸ τοῦ συμφέροντος αὐτῶν ὀδηγούμενοι, τοῦτο καὶ ἔπραττον. Καθ' ἡμέραν δὲ πλῆθος καρφιοποιῶν, σιδηρουργῶν, ἀμαξοπηγῶν, μηχανικῶν, πεταλωτῶν ἐπορεύοντο ἢ μόνοι, ἢ διὰ μεσολαβοῦντων προσώπων, ἵνα προμηθευθῶσιν ἐν Βελγικῇ σίδηρον. Τοῦτο δυσπρόσβητον τρομερὰ τὸν Α.

Κατ' ἀρχὰς τῷ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα νὰ ἐμποδίσῃ τὴν κατάχρησιν ταύτην δι' οἰκείας δυνάμεως. Ἦτον δὲ δίκαιον, διότι μόνος καὶ ἔπραττε. Λαμβάνω τὸ ὄπλον μου, εἶπε, βάλλω εἰς τὴν μέσην μου τέσσαρα πιστόλια, ἐφοδιάζω καλῶς τὴν πυριτοθήκην μου, ζώνομαι τὴν σπάθην μου, καὶ οὕτως ὀπλισμένος πηγαίνω εἰς τὰ σύνορα. Ἐκεῖ τὸν πρῶτον σιδηρουργῶν, πεταλωτὴν, μηχανικόν, ἢ κλειδοποιὸν ὅστις παρουσιασθῆ ἔμπρός μου, χάριν τῶν ἐδικῶν του καὶ οὐχὶ τῶν ἐδικῶν μου συμφερόντων, τὸν φονεύω διὰ νὰ τὸν μάθω πῶς πρέπει νὰ ζῇ.

Ἐν ᾧ δὲ ἐτοιμάζετο ν' ἀναχωρήσῃ τῷ ἐπῆλθεν δευτέρα σκέψις, αἰτινες ἐμετρίασαν ὀλίγον τὴν πολεμικὴν ζέσιν του. Εἶπε καθ' ἑαυτὸν· πρῶτον δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἐκλάβωσιν ὡς κακὸν τὸ πρᾶγμα οἱ ἀγορασταὶ τοῦ σιδήρου, αὐτοὶ οἱ συμπατριῶταί μου καὶ ἐχθροὶ συνάμα, καὶ ἀντὶ νὰ σταθῶσι νὰ τοὺς φονεύσω ἐγὼ, φονεύσωσιν αὐτοὶ ἐμέ· δευτερον, καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους μου ἂν βάλω εἰς κίνησιν, δὲν θά ᾔηαι δυνατόν νὰ φυλάξωμεν ὅλην τὴν γραμμήν. Ἐπὶ τέλους δὲ τὸ μέσον τοῦτο θά στοιχίση ἀκριβῶς, καὶ ἀκριβότερον παρὰ τὴν προσδοκωμένην ὀφέλειαν.

Ὁ Α ἐλάμβανε ἤδη λυπηρῶς τὴν ἀπόφασιν

του νὰ ἀρκεσθῆ εἰς μόνην τὴν ἐλευθερίαν του ὡς ὅλος ὁ κόσμος, ὅτε διὰ μιᾶς φωτεινῆς ἀκτὸς διήλθε τὸ πνεῦμά του.

Ἐνθυμήθη ὅτι ἐν Παρισίοις εἶναι μέγα τι χαλκεῖον νόμων. Τί ἐστὶ νόμος; εἶπε καθ' ἑαυτόν. Νόμος ἐστὶ διάταξις, τὴν ὁποίαν, καλὴν κακὴν, ἄπαξ ψηφισθεῖσαν, ὀφείλουσιν ὅλοι νὰ τηρῶσι. Πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς ὀργανίζεται δημοσία δύναμις· πρὸς σύστασιν δὲ τῆς δημοσίας δυνάμεως λαμβάνονται ἐκ τοῦ ἔθνους ἄνδρες καὶ χρήματα.

Ἄν λοιπὸν κητορθώσω νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ μεγάλου παρισινοῦ χαλκείου μικρὸς-μικρὸς τις νόμος διατάσων, «ὁ βελγικὸς σίδηρος ἀπαγορεύεται», θά ἔχω τὰ ἐξῆς ἀποτελέσματα. Ἡ κυβέρνησις θ' ἀντικαταστήσῃ τοὺς ὀλίγους ἀνθρώπους μου, οὓς διηνοσούμεν ν' ἀποστείλω εἰς τὰ σύνορα, δι' εἰκοσακισχιλίων τέκνων ἐκείνων τῶν δυσταγῶν σιδηρουργῶν, κλειδοποιῶν, καρφιοποιῶν, πεταλωτῶν, τεχνιτῶν, μηχανικῶν, ἐργατῶν. Πρὸς διατήρησιν δὲ τῶν εἰκοσακισχιλίων αὐτῶν τελωνοφυλάκων ἐν ὑγιᾶ καὶ εὐθύμῳ καταστάσει θά τοῖς διανείμῃ εἴκοσι πέντε ἑκατομμύρια φράγκων, τὰ ὁποῖα θά λάβῃ παρ' αὐτῶν τούτων πάλιν τῶν σιδηρουργῶν, κλειδοποιῶν καὶ λοιπῶν. Ἡ φυλακὴ θά γίνηται καλητέρα, χωρὶς ἐγὼ νὰ πληρώνω τίποτε· δὲν θά ἤμκει ἐκτεθειμένος εἰς τὴν βαναυσότητα τῶν μεταπρατῶν, θά πωλῶ τὸν σίδηρον εἰς ὅσην τιμὴν θέλω, καὶ θ' ἀπολαύσω τὴν γλυκεῖαν εὐχαρίστησιν νὰ ἰδῶ τὸ μέγα ἔθνος μυκτηριζόμενον. Θά μάθῃ ν' ἀνακηρύττεται ἀπαύστως ὁ πρόδρομος καὶ εἰσηγητὴς πάσης προόδου ἐν Εὐρώπῃ. ὦ! τὸ πρᾶγμα θά ᾔηαι νόστιμον, καὶ ἀξίζει νὰ τὸ ἐπιχειρήσω.

Καὶ λοιπὸν ὁ Α πηγαίνει εἰς τὸ χαλκεῖον τῶν νόμων.

Ἄλλοτε ἴσως διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν τῶν μυστικῶν αὐτοῦ ῥαδιουργιῶν, σήμερον δὲ ἐκθέτω τὰ φανερά του μέσα.

Ἐπέβαλε τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις τοῖς κυρίοις νομοθέταις·

«Ὁ βελγικὸς σίδηρος πωλεῖται ἐν Γαλλίᾳ ἀντὶ δέκα φράγκων, τούτου δ' ἔνεκεν ἀναγκάζομαι καὶ ἐγὼ νὰ πωλῶ εἰς τὴν αὐτὴν τιμὴν. Ἐπρωτίμων νὰ πωλῶ ἀντὶ δέκα πέντε, ἀλλ' εἰς αἰτίας τοῦ κητηραμένου βελγικοῦ δὲν δύναμαι.

Κατασκευάσατε νόμον διατάσσοντα, «'Απαγορεύεται ἡ εἰς Γαλλίαν εἰσαγωγή τοῦ βελγικοῦ σιδήρου», καὶ ἀμέσως ἐγὼ τότε ὑψόνω τὴν τιμὴν κατὰ πέντε φράγκα· ἰδοὺ δὲ αἱ συνέπειαι.

»Δι' ἕκαστον ἑκατόλλιτρον σιδήρου θὰ λαμβάνω δέκα πέντε φράγκα, ἀντὶ τῶν δέκα. Ἐκ τούτου δὲ θὰ πλουτήσω ταχύτερον. Θὰ ἐκτείνω τὰς μεταλλουργικὰς ἐπιχειρήσεις μου, θὰ μεταχειρίζομαι περισσοτέρους ἐργάτας. Οἱ ἐργάται μου καὶ ἐγὼ θὰ ἐξοδεύωμεν περισσότερα πρὸς μεγάλην ὠφέλειαν τῶν ἐπὶ ἀρκετὴν ἔκτασιν χώρας προμηθευτῶν ἡμῶν. Οἱ προμηθευταὶ οὗτοι, πωλοῦντες περισσότερον, θὰ δίδωσι περισσοτέρας παραγγελίας εἰς τὰ βιομηχανικὰ καταστήματα, καὶ οὕτως ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα ἡ ἐνεργητικότης θὰ ἐπεκταθῆ ἐφ' ὅλης τῆς Γαλλίας. Τὸ εὐλογημένον πεντάφραγκον, ὕπερ δυνάμει τοῦ νόμου θὰ πέσῃ εἰς τὸ ταμεῖόν μου, θὰ ὁμοιάσῃ τὸν εἰς λίμνην ῥιπτόμενον λίθον, ὅστις σχηματίζει ἀπείρους ὁμοκέντρους κύκλους.»

Καταβελχθέντες ὑπὸ τοιούτων λόγων, καταγοητευθέντες ὑπὸ τοῦ ἀκούσματος ὅτι εἶναι τὸσον εὐκόλον ν' αὐξήσῃ νομοθετικῶς ἡ περιουσία λαοῦτινος, οἱ τῶν νόμων χαλκευταὶ ἐψήφισαν τὴν ἀπαγόρευσιν. Τί φλυαροῦσι περὶ ἐργασίας καὶ οἰκονομίας; ἔλεγον· τίς ἡ ἀνάγκη τῶν κοπιαστικῶν τούτων πρὸς αὐξήσιν τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου μέσων, ἐφ' οὗ ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο ἐν ψήφισμα;

Καὶ τῶ ὄντι ὁ νόμος ἔσχε πάσας τὰς συνέπειας, ὅπως ὁ Α ἀνήγγειλεν, ἀλλ' ἔσχε καὶ ἄλλας προσέτι· διότι, πρέπει νὰ ἤμεθα δίκαιοι, ὁ συλλογισμὸς του δὲν ἦτον ψευδής, ἀλλ' ἀτελής. Ζητῶν προνόμιον κατέδειξε τὰ ὀράματα ἀποτελέσματα, ἀφήσας ὑπὸ τὴν σκιάν τὰ μὴ ὀράματα. Ἐδείξε δύο πρόσωπα, ἐν ᾧ ἐπὶ τῆς σκηνῆς εἰσὶ τρία. Πρέπει νὰ ἀναπληρώσωμεν ἡμεῖς τὴν τυχαίαν ἢ ἐκ προμελέτης λήθην του.

Ναι, τὸ πεντάφραγκον, λαβὼν διὰ τοῦ νόμου τὴν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Α ἄγουσαν, ἐδημιούργησεν ὠφέλειαν αὐτοῦ τε καὶ ὅσων τὴν ἐργασίαν ὑποθάλλει.

Ἄν δὲ τὸ ψήφισμα ἤθελε καπορθώσει νὰ καταβῆ ἐκ τῆς σελήνης τὸ πεντάφραγκον, τὰ καλὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα δὲν ἤθελον συμψηφισθῆ πρὸς ἄλλα ἐπιβλαβῆ. Δυστυχῶς ὅμως δὲν ἐξέρχεται τὸ μυστηριώδες πεντάφραγκον ἐκ τῆς σελήνης, ἀλλ' ἐκ τοῦ θυλακίου τοῦ σιδηρουργοῦ, τοῦ καρφιοποιοῦ, τοῦ ἀμαξοπηγοῦ, τοῦ πεταλωτοῦ καὶ γενικῶς παντὸς ἐργάτου, ὅστις δίδει αὐτὸ σήμερον, χωρὶς νὰ λάβῃ οὐδὲ γραμμάριον σιδήρου περισσότερον, παρ' ὅ,τι ἐλάμβανεν ὅτε ἐπλήρως δέκα φράγκα τὸ ἑκατόλλιτρον. Ἐκαστος ἐννοεῖ ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι μεταβάλλεται τὸ ζήτημα, ἐπειδὴ προδήλως ἡ ὠφέλεια τοῦ Α συμψηφίζεται πρὸς τὴν ζημίαν τῶν ἐργατῶν ἐκείνων, καὶ ὅ,τι ὁ Α δύναται νὰ κάμῃ διὰ

τοῦ πενταφράγκου χάριν τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας, ἤθελον κάμει τὸ αὐτὸ καὶ οἱ ἐργάται ἐκεῖνοι. Ὁ λίθος δὲν ἐξήφθη εἰς ἐν σημεῖον τῆς λίμνης, εἰμὴ διότι ἀπηγορεύθη νομοθετικῶς νὰ ῥιφθῆ εἰς ἄλλο.

Ἔθεν τὸ μὴ ὀρώμενον συμψηφίζεται πρὸς τὸ ὀρώμενον· μέχρι δὲ τούτου μένει, ὡς πέρημα τῆς πράξεως, ἀδικία μόνον, ἀλλ' ἀδικία διαπραχθεῖσα, φεῦ! ὑπὸ τοῦ νόμου.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι τοῦτο μόνον. Εἶπα ὅτι ἀφίνοισι πάντοτε ἐκτὸς τῆς σκηνῆς τρίτον τι πρόσωπον. Πρέπει νὰ τὸ εἰσάξω ἵνα μᾶς δεῖξῃ καὶ ἄλλην ζημίαν πέντε φράγκων. Τότε θὰ ἔχωμεν πλήρες τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πράξεως.

Ὁ Εὐπολις ἔχει 15 φράγκα, πρῶτον τῶν ἰδρώτων του· εἴμεθα ἀκόμη εἰς τὸν καιρὸν, ὅτε ἦτον ἐλεύθερος. Τί κάμνει τὰ 15 ταῦτα φράγκα; Ἀγοράζει χειροτεχνήματι 10 φράγκων, διὰ τοῦ χειροτεχνήματος δὲ τούτου πληρώνει ἡ αὐτὸς ἀπ' εὐθείας, ἢ ὁ πωλητὴς τοῦ χειροτεχνήματος τὸ ἑκατόλλιτρον τοῦ βελγικοῦ σιδήρου. Μένουσιν ἀκόμη εἰς τὸν Εὐπολιν 5 φράγκα, τὰ ὅποια δὲν ρίπτει βεβαίως εἰς τὴν θάλασσαν· ἀλλὰ, τὸ μὴ ὀρώμενον, τὰ δίδει εἰς ἕνα τινα βιομήχανον, εἰς βιβλιοπώλην π. χ. καὶ ἀγοράζει τὸ βιβλίον τὸ «Κατὰ τῆς ὀμιλίας τοῦ Βοσσοῦτου περὶ καθολικῆς ἱστορίας.»

Ἔθεν ἡ μὲν ἐθνικὴ ἐργασία ὑπεστηρίχθη διὰ 15 φράγκων, δηλαδή διὰ 10 ἡ μερὶς χειροτεχνία τῶν Παρισίων, διὰ 5 δὲ ἡ μερὶς βιβλιοπωλεία· ὁ δὲ Εὐπολις διὰ τῶν 15 φράγκων ἀπῆλαυσε δύο τινα· α' ἐν ἑκατόλλιτρον σιδήρου, β' ἐν βιβλίον.

Ἄλλ' ἐπέρχεται ὁ ἀπαγορευτικὸς νόμος. Ὅποια τις ἡ θέσις τοῦ Εὐπόλιδος, ὅποια τις ἡ θέσις τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας;

1. Ὁ γάλλος ἐκδότης ὑποστημεῖοι τὰ ἐξῆς· Ὁ Bastiat ἠρέσκετο νὰ παριστᾷ τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα ὑπὸ τὴν ἀπλουστέραν αὐτῶν μορφήν. Θέτει ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ του «ἄθρον συρροῦ», ὅπερ οἱ ξένοι τῶν οἰκονομικῶν γνώσεων ἴσως δυσκολοῦνται νὰ ἐννοήσωσι.

Τὸ σύστημα τῆς συναλλαγῆς μεταξὺ δύο λαῶν εἶναι πολὺπλοκον καὶ ἀπαιτεῖ πλεῖστα μεσολαβούσα πρόσωπα, ἰδίως δὲ τοὺς τραπέζιτας. Ἐξ ἐπαγγέλματος οὗτοι εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωσιν ἀκριβῶς τὰς ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλον τόπον γενομένας ἀποστολάς, ἕνεκα τῶν ὁποίων ὁ μὲν γίνετα πιστωτὴς καὶ ὁ δὲ ὀφειλέτης τοῦ ἄλλου. Οἱ τραπέζιται ἀγοράζουσι τὰς ἐνὸς ἐπὶ ἄλλου τόπου πιστώσεις, πάντοτε δὲ συμβαίνει ὥστε ὁ ὀφειλέτης λαὸς πρὸς ἄλλον λαὸν νὰ ἦται συγγρῶνος καὶ πιστωτῆς τοῦ ἄλλου αὐτοῦ λαοῦ. Τότε ἐνεργοῦσιν οἱ τραπέζιται συμψηφισμὸν. Ἡ μεσολάβησις των ἔγει ὡς ἀποτέλεσμα ὅτι ἐλαττώνει σπουδαίως τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀποστολῶν χρηματικῶν ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλον τόπον πρὸς πληρωμὴν τῶν ἀμοιβῶν ἡμερῶν, ἐνίστε δὲ καθιστᾷ καὶ περιττὴν ἀποστολὴν οἰανδήποτε.

Ἄς ὑποθέσωμεν π. χ. ὅτι ἠγοράσθησαν ἐν Γαλλίᾳ βελγικοὶ γαιάνθρακες, ἀξίας δέκα ἑκατομμυρίων. Πιθανὸς δὲ καὶ οἱ βέλγαι ἠγόρασαν διάφορα εἶδη γαλλικῆς ἐργασίας, καὶ δὴ τοῦ συρροῦ, ἀπ' οὗ τὸν συρρον μεταχειρίζεται ὁ Bastiat ὡς τῶπον τῆς ἐξαγωγῆς τῆς Γαλλίας. Διὰ τῆς μεσολαβήσεως των τραπέζιτων καὶ τῆς τῶν συναλλαγματικῶν κυκλοφορίας τὸ γαλλικὸν γρῆος ἐξαλείφεται διὰ τοῦ βελγικοῦ. Οἱ γαιάνθρακες πληρώνονται διὰ τῶν εἰδῶν τοῦ συρροῦ, τὰ δὲ εἶδη τοῦ συρροῦ διὰ τῶν γαιανθράκων.

Ὁ Εὐπολις δίδων τὰ 15 φράγκα του μέχρι λεπτοῦ εἰς τὸν Α ἐκείνον, τὸν προκαλέσαντα τὸν ἀπαγορευτικὸν νόμον, ἀντὶ ἐνὸς ἑκατολλίτρου σιδήρου, δὲν ἔχει εἰμὴ τὴν ἀπόλαυσιν μόνου τοῦ σιδήρου. Δὲν δύναται πλέον ν' ἀποκτήσῃ τὸ βιβλίον, ἢ ὅ,τι δῆποτε ἄλλο τῆς αὐτῆς ἀξίας, χάνει τὰ 5 φράγκα. Ναί, λέγουσι· καὶ μήπως δύναται νὰ εἰπωσιν ὄχι; Δύναται νὰ εἰπωσιν ὅτι, ὑπερτιμωμένων τῶν πραγμάτων ἕνεκα τοῦ περιορισμοῦ, ὁ ἀναλωτὴς δὲν χάνει τὴν διαφορὰν;

Ἄλλὰ, προσθέτουσι, τὴν διαφορὰν ταύτην τὴν κερδαίνει ἡ ἐθνικὴ ἐργασία.

Ὅχι, δὲν τὴν κερδαίνει ἡ ἐθνικὴ ἐργασία, διότι καὶ μετὰ τὸν ἀπαγορευτικὸν νόμον ἡ ἐθνικὴ ἐργασία δὲν ὑποστηρίζεται εἰμὴ διὰ 15 πάλιν φράγκων.

Τοῦτο μόνον γίνεται, ὅτι μετὰ τὸν νόμον αὐτὸν τὰ 15 φράγκα τοῦ Εὐπόλιδος δίδονται ὑπὲρ τῆς μεταλλουργίας, ἐν ᾧ πρὸ αὐτοῦ διενέμοντο διδόμενα τὸ μὲν εἰς τὴν χειροτεχνίαν, τὸ δὲ εἰς τὴν βιβλιοπωλείαν.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Α ἐν ταῖς ὁρίοις ἐξασκουμένη βία, ἢ ἡ ὑπὸ τοῦ νόμου χάριν τοῦ Α ἐξασκουμένη δύναται νὰ ἐκτιμηθῇ διαφόρως ὑπὸ ἡθικῆν ἔποψιν. Εἰσὶν οἱ δοκοῦντες ὅτι ἡ ἀπογύμνωσις ἀποβάλλει τὴν ἀνηθικότητα γινομένη ὑπὸ τοῦ νόμου. Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν ὑπάρχει μᾶλλον ἐπιβαρύνουσα αὐτῆς περίστασις. Ἄλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχωσι· τὰ περὶ τούτου, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὰ οἰκονομικὰ τῆς ἀπογυμνώσεως ἀποτελέσματα εἶναι τὰ αὐτὰ κατ' ἄμφω τὰς περιπτώσεις.

Στρέψατε ὅπως θέλετε τὸ πρᾶγμα, ἂν ἦσθε ὀξυδερκεῖς θὰ εἴδετε ὅτι ἐκ τῆς ἀπογυμνώσεως, εἴτε νομίμου εἴτε παρνόμου, δὲν ἐκπηγάζει τί καλόν. Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι ὁ Α, ἢ ἡ βιομηχανία του, ἢ ἀκόμη, ἂν θέλητε, καὶ ἡ ἐθνικὴ ἐργασία κερδαίνουσιν ἐκ τούτου ὃ φράγκα. Ἄλλ' ἰσχυρίζομεθα ὅτι ἐκπηγάζουσι καὶ δύο ζημίαι, ἡ μὲν διὰ τὸν Εὐπολιν, πληρόνοντα 15 φράγκα τὸν σιδήρον, ἀντὶ 10, ἡ δὲ διὰ τὴν ἐθνικὴν ἐργασίαν, ἥτις δὲν λαμβάνει τὴν μεταξὺ τῶν ἀριθμῶν αὐτῶν διαφορὰν. Ἐκλέξατε πρὸς ποίαν ἐκ τῶν δύο ζημιῶν θέλετε νὰ συμψηφισθῇ τὸ κέρδος ὑπερ ἡμῶν ὁμολογοῦμεν. Ἡ ἑτέρα θὰ μὲν πάντοτε ζημία.

Ἡθικότης! Ἡ βία δὲν εἶναι ποτὲ παραγωγὴ, ἀλλὰ καταστροφή. Ἄν ἡ βία ἦτον παραγωγὴ, ἢ Γαλλία θὰ ἦτον πλουσιωτέρα ἀφ' ὅ,τι εἶναι.

Ἐπειτα συνέχεια.

I. B.

Ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς διακρίεται ὡς ἐξῆς ἐπὶ ἀναλογίαις 100 κατοίκων: Γεωργοὶ 47.18, ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα 18.66, βιομηχανοὶ 8.65, ντυτικοὶ 4.52, ἐργάται 4.07, ἔμποροι 3.41. Τὴν πρώτην ἐπομένως θέσιν κατέχει ἐν Ἑλλάδι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γεωργοῦ.

Θεοδώρου Δὲ Χελδράτχ

ΤΑ ΦΥΤΑ ΤΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ

ὑπὸ Σπ. Μηλιαράκη.

Συνήχεια· εἰς σελ. 692.

Περὶ τινῶν ἄλλων φυτῶν τῆς Ἀττικῆς
θεραπευομένων κυρίως.

«Πολλῶ ἤττονα ἀξίαν τῶν σιτηρῶν, τῆς ἐλαίας καὶ τῆς ἀμπέλου, ἰδίως ὡς πρὸς τὴν ἑκτασιν τὴν ὁποῖαν καταλαμβάνουσιν, ἔχουσι τὰ ἐπόμενα ἡμερα φυτὰ τὰ θεραπευόμενα ἐπὶ τῶν ἀναπεπταμένων ἀγρῶν.

«Ἀρχόμεθα ἀπὸ τῶν ὀσπρίων καὶ χιλῶν, (ἦτοι τοῦ χόρτου πρὸς τροφήν τῶν κτηνῶν). Ἐκ τούτων συχνότατοι χιλοὶ εἰσὶν: *Bickion* τὸ ἡμερον (κοινῶς βίκος), *Λάθυρος ὁ ἡμερος* (κοιν. λαθοῦρι), *Ὀροβος ὁ γνήσιος* (κ. ῥόβι). Ταῦτα σπείρονται ταῦτοχρόνως τοῖς σιτηροῖς μετὰ τὰς πρώτας φθινοπωρινὰς βροχάς. Ὁ ἡμερος λάθυρος χρησιμεύει οὐ μόνον ὡς χιλὸς τῶν ζώων, ἀλλὰ καὶ πρὸς κατασκευὴν τοῦ ἐκ τῶν σπερμάτων αὐτοῦ σκευαζομένου ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐτηρητοῦ νηστισίμου ἐψήματος, τοῦ καλουμένου *φάβα*.¹ Σπανιώτερον γεωργεῖται ὡς χιλὸς *Λάθυρος ὁ ὄχρος* (κ. ὄχρος), π. χ. εἰς τὸ Θρασιάσιον πεδῖον. Νεωστὶ εἰσῆχθη καὶ *Μηδικὴ ἡ ἡμερος* (κ. τριφύλλι)· γεωργεῖται δὲ ἐν μικρῶ μόνον εἰς τινὰς κήπους κατὰ μῆκος τῶν ὁδῶν αὐτῶν, οὐδαμοῦ δὲ πολλή. Ἄλλα εἶδη *Τριφυλλίου* (*Τριφύλλιον τὸ λευκώρειον*, *Ὀροβρυχὶς ἡ ἡμερος*) εἰσὶν ἄγνωστα. Τῶν ἐξῆς ὀσπρίων ἡ χεδροπῶν εὐχρηστεῖ ἡ μὲν πόα ὡς χιλὸς, τὰ δὲ σπέρματα ὡς τροφή τῶν ἀνθρώπων· ταῦτα δὲ εἶνε *Ἐρέβινθος ὁ κριθόμορος* (κοινῶς ῥεβίθι ἢ ῥοβίθι), *Bickion* τὸ *ἐδώδιμον* ἢ *κύαμος* (κ. κουκι) καὶ *Ὀροβος ὁ λεπτόκαυλος* (κ. φακή). Τὰ ὕσπρια ταῦτα γεωργοῦνται συνήθως ἐπὶ τῶν ἀγρῶν· ἐκ τούτων δὲ ὁ ἐρέβινθος καὶ ὁ ὄροβος προκόπτουσι μᾶλλον εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη τοῦ Ἀττικοῦ πεδίου, σπανιώτερον δὲ τὸ δεύτερον εἶδος ἢ τὸ πρῶτον. Ὁ χρόνος τῆς σπορᾶς αὐτῶν εἶνε ὁ αὐτὸς τῶ τῶν σιτηρῶν.

«Ὁ κοινὸς *λόγγυρος* *Στρώγυρος* (κοινῶς πατάτα, σήμερον δὲ καὶ γεώμηλον) εἰσῆχθη μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ γεωργία αὐτοῦ δὲν ἀνεπτύχθη πολὺ, αὐξάνεται ὅμως ἀδιακόπως. Ἐν Ἀττικῇ γεωργεῖται πολὺς μόνον παρὰ τὴν Κηφισίαν, παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Πεντελικοῦ. Ἡ τῶν γεωμήλων ὅμως παραγωγὴ δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὴν κατανάλωσιν τῶν Ἀθηνῶν, διὸ καὶ πολλὰ εἰσάγονται ἐκ Τεργέστης καὶ Μασσαλίας, καίτοι ἐν Ἑλλάδι ταῦτα δὲν εἶνε τροφὴ δημῶδης. Τὰ γεώμηλα φυτεύονται ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Ἀπριλίου, ὅτε τὰ ψύχη παρῆλθον ὄλωσ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου ἔρχονται τὰ πρῶτα νεκρὰ γεώμηλα εἰς τὴν ἀγορὰν, ὁ δὲ κύριος

1. Ὀλιγώτερον ἀγαπητὸν λαθῦριον ἔστος (φάβα) σκευάζεται καὶ ἐκ τῶν κύμων.